

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

9-maxsus
son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/9 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafroz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent;

Jabborova Charos Aminovna - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Qodirova Muqaddas Tog'ayevna - filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.,;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari

doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

07.00.00 – TARIX FANLARI

Raupov Xolmamat Rashidovich, Xaitova Olmaxon Saidovna

O'ZBEKISTONDA KON-METALLURGIYA SOHASI TARAQQIYOTIDA BERUNIY

ILMIY METODOLOGIYASINING O'RNI 13-19

Muminov Ulmas Ravshanqulovich

QADIMGI TURKIYLARDA DAVLATCHILIK AN'ANALARI 20-30

Azamatova Gulmira Bayirbekovna

MEHNAT MIGRATSIYASINI HUQUQIY TARTIBGA SOLISH MEXANIZMLARI:

XALQARO STANDARTLAR VA MILLIY QONUNCHILIK 31-37

Absalom Ziyadullayevich Xujanazarov

YANGI O'ZBEKISTON SHAROITIDA SURXONDARYO VILOYATIDA

SOG'LIQNI SAQLASH SOHASIDAGI O'ZGARISHLAR 38-43

Allamuratov Shuxrat Ashurovich

BUXORO AMIRLIGINING ICHKI SAVDO-TRANZIT ALOQALARIDA

AMUDARYO SUV YO'LINING O'RNI 44-49

Sabirov Mansurbek

AMUDARYO SOHILI BO'YLAB XALQARO KARVON YO'LIDA RIVOJLANGAN

O'RTA ASR VA SHAHARLARI SAHIFASI 50-53

Matnazarova Mohira Uktamovna

KO'CHMANCHI CHORVADORLAR CHORVACHILIK XO'JALIGINING

SHAKLLANISH OMILLARI 54-59

Shukurillayev Yunus Asrorovich

BUXORO AMIRLIGIDA HARBIY UNVON VA MANSABLARGA TAYINLANISHIGA

OID HUIJATLAR TAHLILI (QO'SHBEGI DEVONXONASI ARXIVI HUIJATLARI ASOSIDA)..... 60-67

Esanova Nilufar

O'ZBEKISTONDA XALQARO MUNOSABATLARNING USTUVOR YO'NALISHLARI

VA ULARNING SANOAT RIVOJLANISHIDAGI BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI 68-73

Jumayev Abdumo'min Fayziyevich

IBN SINONING ASH-SHIFO ASARINING ISLOM VA YEVIROPA FALSAFASIGA TA'SIRI 74-82

Pardaxol Normamatova Ochildiyevna

MUSTAQILLIK YILLARIDA SURXONDARYO VILOYATINING

SOG'LIQNI SAQLASH SOHASIDAGI XALQARO HAMKORLIGI 83-87

Elboyeva Shaxnoza

O'ZBEK OLIMALARINING XALQARO ILM-FAN, MADANIYAT RIVOJIGA

HAMDA FAN VA TEXNIKA TARAQQIYOTIGA QO'SHGAN HISSALARI 88-94

Джаббаровова Юлдуз Джуманиязовна

РОЛЬ ИСТОРИИ МЕДИЦИНЫ В ФОРМИРОВАНИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ

ИДЕНТИЧНОСТИ БУДУЩИХ ВРАЧЕЙ В МЕДИЦИНСКИХ ВУЗАХ УЗБЕКИСТАНА 95-100

Tuyev Fazliddin Erkinovich

2009–2011-YILLARDA BUXORO, SAMARQAND, NAVOIY SANOATIDA

O'SISH VA XALQARO HAMKORLIK DINAMIKASI 101-104

<i>Жураева Камола Сайфиддиновна</i> КАСПИЙСКИЙ РЕГИОН ВО ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКЕ УЗБЕКИСТАНА	105-109
<i>Abdujabborov Kamoliddin</i> QADIMGI BAQTRIYA VA AVESTO JAMIYATI DAVRI QISQACHA TAHLILI	110-115
<i>Mamanov Abdurahim Abduhakimovich</i> TEMURIYLAR VA ULARDAN KEYINGI SULOLALAR DAVRIDA DINIY HOKIMIYATNING KUCHAYISHI (SABABLAR VA NATIJALAR)	116-122
<i>Xolmatov Shukurillo Ziyoviddin o'g'li</i> INGLIZ TILLI TADQIQOTLARDA ILK O'RTA ASRLAR MARKAZIY OSIYO TARIXINING O'RGANISH BOSQICHLARI	123-128
<i>Djurayev Baxtiyor Rajaboyevich</i> O'ZBEKISTON IJTIMOIIY-IQTISODIY HAYOTIDA AYOLLARNING O'RNI VA GENDER TENGLIGI MASALALARI (TARIXIY-IJTIMOIIY TAHLIL 1991-2025-YY)	129-136
<i>Matyagbov Toyirjon Sultanbayevich</i> JANUBIY OROLBO'YI HUDUDIDA NEOLIT DAVRI KULOLCHILIGIGA DOIR BA'ZI CHIZGILAR	137-140

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Султанова Дина Файзрахмановна</i> ОБЩЕНАУЧНАЯ МЕТОДОЛОГИЯ ИСТОРИЧЕСКОГО ИНСТИТУЦИОНАЛИЗМА В РАЗВИТИИ ЭКОНОМИКИ ОТРАСЛИ КОНЕВОДСТВА НА ТЕРРИТОРИИ СОВРЕМЕННОГО УЗБЕКИСТАНА	141-153
<i>Shodmonov Abduvohid Farxod o'g'li</i> O'ZBEKISTON TARIXIY YODGORLIKLARINI RAQAMLI TURIZM ORQALI SAQLASH VA RIVOJLANTIRISH	154-157

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Otamuratov Sarvar</i> YOSHLARGA OID DAVLAT SIYOSATI: XALQARO TAJRIBA ASOSIDA YANGI TASHABBUSLAR VA QONUNGA TAKLIF ETILAYOTGAN MUHIM QO'SHIMCHALAR	158-164
<i>Tashanov Abduxoliq</i> BUZG'UNCHI G'OYA VA BUZG'UNCHI FAOLIYATNING SHAKLLANISHIDA SALBIY TARBIYA VA ATROF-MUHIT TA'SIRI	165-171
<i>Raxmatova Xolidaxon Xolikovna</i> XOJA AHROR VALIY MUROSAGA OID QARASHLARINING FALSAFIY MOHIYATI	172-178
<i>O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna</i> ABDULXAMID SULAYMON O'G'LI CHO'LPONNING BADIY-ESTETIK MEROSI	179-183
<i>Yazdonov Ulug'bek Tashmurotovich</i> TA'LIM VA TARBIYA – JAMIYATNI MA'NAVIY-MADANIY DEFORMATSIYALASHUVDAN SAQLOVCHI OMILDIR	184-189
<i>Абдуллаева Махбуба Нуруллаевна, Жалалова Гулбахор Одилжоновна</i> КОГНИТИВНЫЕ ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ НАУКИ В IX – XII ВЕКАХ В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ	190-197

<i>Rasulov Hakim Mamanovich</i> DAVLAT VA JAMIYAT O'ZARO ALOQADORLIGINING SIYOSIY-INSTITSIONAL TAHLILI	198-201
<i>Azamova Sitora Ayonovna</i> O'ZBEKISTON ZAMINIDA EKOLOGIK MADANIYATNING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI	202-206
<i>Xolmirzaev Xurshid Nakibillaevich</i> FUTUROLOGIK TAFAKKURDA SUN'IY INTELEKTNING NAMOYON BO'LISHI	207-212
<i>Namazova Yulduz Muzaffarovna</i> RAQAMLI SIVILIZATSIYA SHAROITIDA MILLIY TA'LIMNING STRUKTURAVIY-FUNKSIONAL JIHATLARI	213-217
<i>Abdurazoqov Gulmurod Musurmonqulovich</i> MAFKURAVIY OMILLARNING YOSHLAR KAMOLOTIGA TA'SIRI NAMOYON BO'LISHINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	218-224
<i>Tojibayev Baxromjon Turabayevich</i> "PREKARIAT" TUSHUNCHASINING GENEZISI: ETIMOLOGIYA, FALSAFIY-IJTIMOYIY ANGLASH	225-229
<i>Tursunova Laylo Ergashevna</i> TILAB MAHMUDOVNING ADABIY ESTETIK QARASHLARINING SHAKLLANISH BOSQICHLARI	230-235
<i>Филиппов Ольгерд Александрович</i> ГУМАНИСТИЧЕСКАЯ ТРАДИЦИЯ В ЭПОХУ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ОБЩЕСТВА	236-244
<i>Chorieva Madina Aliyevna</i> INKLYUZIV TAFAKKUR — JAMIYATNING BARQAROR RIVOJLANISHINING FALSAFIY ASOSI	245-249
<i>Zakirova Nigora Xalmaxammatovna</i> AXBOROT MAKONIDA MILLIY O'ZLIKNI ANGLASH JARAYONINI RIVOJLANTIRISHDAGI MUAMMOLAR VA ULARNI HAL ETISH IMKONIYATI	250-254
<i>Primov Baxriddin Abdiraxmonovich</i> AXBOROT IMPERIALIZMI TAHDIDLARI	255-261
<i>Karimov Zafarbek Ataboyevich</i> TA'LIM TIZIMINI SOTSIOLOGIK-FALSAFIY TAHLIL QILISHDA GUMANITAR YONDASHUVLAR	262-267
<i>O'razov Bobir Baxtiyorovich</i> IJTIMOIY DAVLAT HAQIDAGI G'ARBONA QARASHLAR: FALSAFIY-ILMIY TAHLIL	268-272
<i>Shaydullayev Normamat Sherkuziyevich</i> RAQAMLASHGAN JAMIYAT SHAROITIDA INSON QADRI VA ONG EVOLYUTSIYASI	273-278
<i>Tursunova Olmos Fayziyevna</i> YOSHLAR HUQUQIY ONGI VA MADANIYATINI YUKSALTIRISHNING MA'NAVIY TARBIYA JARAYONIDA TUTGAN O'RNI VA AHAMIYATI	279-284
<i>Turaeva Sanobar Khalimovna</i> EASTERN EDUCATION - THE IMPORTANCE OF UPBRINGING IN THE FORMATION OF HUMAN QUALITIES IN YOUNG PEOPLE	285-287

<i>Jo'rayev Akram Namozovich</i> EKSTREMIZM G'OYALARIGA QARSHI KURASHDA MILLIY O'ZLIKNI ANGLASH MEXANIZMLARINING PSIXOLOGIK VA FALSAFIY ASOSLARI	288-291
<i>Taylyakova Feruzahon Sultanovna</i> GLOBALLASHUV - MA'NAVIYATNI ANGLASH OMILI	292-296
<i>Toxirov Abdumalik Ashurali o'g'li</i> MAHALLA VA OILADA YOSHLAR AXLOQINI ME'YORLASHTIRISHNING IJTIMOIY-FALSAFIY ASOSLARI	297-302
<i>Sherboboyev Muxriddin, Javlonbek Hafizullayev</i> KARL POPPERNING BILISH FALSAFASIGA OID QARASHLARI	303-307
<i>Nasriddinov Faxriddin Xalmamatovich</i> AXBOROT VA AXBOROT TIZIMLARINING FALSAFIY TAHLILI	308-314
<i>Ochilov Husan</i> MILLIY AN'ANA VA MODERNIZATSIYA UYG'UNLIGINING FALSAFIY TAHLILI	315-321
<i>Madaminov Nasimjon</i> MILLIY MUSIQIY MEROS ASOSIDA YOSHLARNING ESTETIK DIDI VA TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHNING FALSAFIY JIHATLARI	322-326
<i>Xolmirzayeva Jumagul Xamdammovna</i> MEHNAT MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH SOHADAGI XORIJIY TAJRIBALAR	327-331
10.00.00 - FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Narmuratov Zayniddin Radjabovich</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI SCIENCE/ILM KONSEPTLI FRAZELOGIK BIRLIK LARNING LINGOMADANIY XUSUSIYATLARI	332-337
<i>Payzibayeva Madinaxon Sobirjon qizi</i> INGLIZ XALQ ERTAKLARI OBRAZLARINING BADIY XUSUSIYATLARI VA ULARNING O'ZIGA XOS JIHATLARI	338-342
<i>Axmedov Anvar Botirovich</i> NEMIS TILI TIZIMIDA O'ZLASHMA NEOLOGIZMLARNING ROD KATEGORIYASIGA EGA BO'LIH MASALASI	343-347
<i>Djabbarova Shoiri Baltayevna</i> ETNOGRAFIK REALIYALARNING LINGVISTIK XUSUSIYATI	348-351
<i>Genjemuratov Yaqipbek Baxriyatovich</i> FELETONNING JANR SIFATIDA ANIQLASH MUAMMOLARI	352-355
<i>Tadjiyeva Mastura Fayzullayevna</i> INGLIZ MAQOLLARIDA "LOVE" KONSEPTINING VOQELANISHI	356-360
<i>Qurbonova Gulnoza Abduholiq qizi</i> GIDRONIMLARNING STRUKTUR-SEMANIK TAHLILINING XUSUSIYATLARI	361-364
<i>Ayimbetova Shyryn Jabbar qizi</i> BOLALAR ADABIYOTINING POETIK-FUNKSIONAL XUSUSIYATLARI: YOSH PSIXOLOGIYASI, DIDAKTIKA, AKSILOGIYA	365-371
<i>Ruziyeva Nasiba Kenjayevna</i> O'ZBEK TILIDAGI IBORALARNING SEMANTIK XUSUSIYATLARI VA FRANSUZ TILIGA TARJIMASI	372-375

<i>Бабаева Зарина Сайфуллаевна, Фёдорова Арина Максимовна</i> ГЕЙМИФИКАЦИЯ В ПРОЦЕССЕ ФОРМИРОВАНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА	376-385
<i>Xushmatatova Aminaxon</i> LINGUOCULTURAL FEATURES OF SPEECH INTENTION IN THE DISCOURSE OF ENGLISH AND UZBEK DRAMATIC WORKS	386-392
<i>Saparniyazova Sarbinaz Baxtiyarovna</i> THE INFLUENCE OF CONTEXTUAL FACTORS ON THE PERCEPTION OF THE PRAGMATICS OF APOLOGY IN ENGLISH AND UZBEK	393-397
<i>Adxamova Shirin Farhodjon qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA EMOTSIONAL HOLATNI IFODALOVCHI KOLLOKATSIYALARNING QIYOSIY TADQIQI	398-401
<i>Машарипова Валентина</i> ЛИНГВОКУЛЬТУРНЫЙ АНАЛИЗ ВЕРБАЛИЗАЦИИ ПАРАЛИНГВИСТИЧЕСКИХ СРЕДСТВ В ПОРТРЕТНЫХ ОПИСАНИЯХ В АНГЛИЙСКИХ И РУССКИХ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ТЕКСТАХ	402-405
<i>Abduqahhorova Gulnoza Abduvahobovna</i> RUS VA O'ZBEK TILLARIDAGI IQTISODIY ANGLISIZMLARNING SINTAKTIK XUSUSIYATLARI	406-411
<i>Raxmonova Yulduz Xusanovna</i> ADABIY ASARLARDA IJTIMOIIY FOJIAVIYLIKNING ESTETIK TALQINI	412-417
<i>Ayimbetova Damekhan Maksetbay qizi</i> ADABIYOTDA ANIMALISTIK JANR VA RAMZIY OBRAZLAR BO'YICHA OLIV BORILGAN ILMIY TADQIQOTLAR	418-427
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Фазилов Фарход Маратович</i> УГОЛОВНО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ДИПФЕЙКОВ: ОПЫТ УЗБЕКИСТАНА	428-439
<i>Zokirov Sherzod Ilxom o'g'li</i> FUQAROLAR MUHOJIRATLARI BILAN ISHLASH BO'YICHA CHET EL DAVLATLARI TAJIRIBASI: QIYOSIY-HUQUQIY TAHLIL	440-448
<i>Rakhmonov Tolib</i> ISSUES OF DETERMINING THE CIVIL LEGAL STATUS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN UZBEKISTAN	449-454
<i>Sobitxonov Joxongir Zunnurxon o'g'li</i> ISLOM BANKLARI FAOLIYATIDA "FATVO SHOPPING" AMALIYOTI VA UNING OLDINI OLISH BO'YICHA HUQUQIY MEKANIZMLAR	455-462
<i>Mamatmurodov Farrux Farxod o'g'li</i> O'ZBEKISTONDA SUKUKNI RIVOJLANTIRISH: HUQUQIY ISLOHOTLAR, INFRATUZILMA, MUAMMOLAR VA IMKONIYATLAR	463-472
<i>Юнусов Достонбек Анваржон угли</i> ПОНЯТИЕ И ОСНОВНЫЕ ЭЛЕМЕНТЫ ПРАВОВОГО РЕЖИМА ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	473-481

<i>Uteniyazov Keulimjay Kuanishbayevich</i> JINOYAT PROTSSESSIDA AYBLOV FUNKSIYASINI AMALGA OSHIRUVCHI SUBYEKTLARNING HUQUQIY MAQOMIGA OID MUAMMO VA YECHIMLAR	482-489
<i>Xidirov G'anisher Tojimurodovich</i> TEZKOR-QIDIRUV FAOLIYATI USTIDAN SUD NAZORATINING QIYOSIY-HUQUQIY TAHLILI	490-499
<i>Baxronov Ravshan Rashid o'g'li</i> SUN'IY INTELLEKT VA INSON HUQUQLARI: NAZARIY VA HUQUQIY ASOSLAR	500-504
<i>Усмонов Малик</i> ОТСЛЕЖИВАНИЕ И ЗАМОРАЖИВАНИЕ НЕЗАКОННО ПОЛУЧЕННЫХ АКТИВОВ: СРАВНИТЕЛЬНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ПОДХОДОВ	505-510
<i>Abdusatarov Jaloliddin Sharafutdin o'g'li</i> RAQAMLI AKTIVLAR BILAN BOG'LIQ NIZOLARNI HAL QILISHNING MUQOBIL USULLARI	511-517
<i>Islomqulova Shohsanam Vahobjon qizi</i> TIBBIYOT XODIMINING KASBIY JAVOBGARLIGINI SUG'URTALASHDA SUG'URTA TOVONI, SUG'URTA PULI VA SUG'URTA MUKOFOTI TUSHUNCHALARINING MOHIYATI	518-524
<i>Ibodullo Xayrullo Jaxongir o'g'li</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI VA XORIJIY DAVLATLAR SUDYALARINING KONSTITUTSIYAVIY-HUQUQIY MAQOMI	525-530
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Xolmatova Ziroatxon Anvarovna</i> BO'LG'USI PEDAGOGLARDA NOSTANDART TESTLARNI TUZISH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHDA XORIJ TAJRIBASI	531-534
<i>Mamajonova Gulnoza Karimovna</i> AXLOQIY VA ESTETIK TARBIYA INTEGRATSIYASINING PEDAGOGIK ASOSLARI	535-539
<i>Gulomova Komila Maxamatjanovna</i> TA'LIMDA FAOL O'QITISH METODLARINING SAMARADORLIGI: TAJRIBA VA TAHLIL	540-544
<i>Berdiyeva Nilufar Berdiyev qizi</i> BO'LAJAK MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARI TARBIYACHI –PEDAGOGLARINING IJODIY KOMPETENSIYALARINI INNOVATSION YONDASHUV ASOSIDA SHAKLLANTIRISH TAMOIYILLARI	545-549
<i>Фадлиева Амина Ильхамовна</i> ГУМАНИСТИЧЕСКАЯ ПЕДАГОГИКА КАРЛА РОДЖЕРСА И ЕЁ ЗНАЧЕНИЕ ДЛЯ РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ	550-556
<i>Rajabov Eldor Erkinovich</i> THE ROLE OF PEER REVIEW TO IMPROVE WRITING EFFECTIVELY AMONG EFL STUDENTS	557-561
<i>Jumagulova Aziza Abduljalil qizi</i> BOSHLANG'ICH TAYYORGARLIK BOSQICHIDAGI DZYUDUCHILARNING JISMONIY SIFATLARINI RIVOJLANTIRISH ORQALI JISMONIY TAYYORGARLIGINI TAKOMILLASHTIRISH USLUBIYATI	562-573

<i>Toshnazarova Mohinur O'sarali qizi</i> “MOTIVATSION YONDASHUV” HAMDA “KREATIV FIKRLASH” TUSHUNCHALARINING MAZMUN VA MOHIYATI	574-578
<i>Maxmudova Nigoraxon Boyqo'zi qizi</i> BO'LAJAK CHET TILI O'QITUVCHILARINI KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHDA PRAGMATIK MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMLARI	579-585
<i>Hamroyeva Robiya Sherali qizi</i> KELAJAK PEDAGOGLARINING TANQIDIY TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR	586-591
<i>Tug'anboyeva Zamiraxon Shuxratbek qizi</i> TALABA KURASHCHI QIZLARNING KUCH CHIDAMLILIGINI MAXSUS MASHQLAR ORQALI OSHIRISH METODIKASI	592-598
<i>Sadritdinova Dinora A'zamjon qizi</i> WEB ILOVALARNI LOYIHALASHGA OID KOMPETENTLIK VA UNI RIVOJLANTIRISH	599-602
<i>Солохиддинова Фазилатхон Мухиддин кизи</i> ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИИ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ В ПРОЦЕССЕ УСВОЕНИЯ ГРАММАТИЧЕСКИХ ПОНЯТИЙ	603-611
<i>Ниязова Регина Рустамовна</i> АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПОДГОТОВКИ КВАЛИФИЦИРОВАННЫХ КАДРОВ В ОБЛАСТИ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ И СПОРТА	612-615

Received: 2 October 2025
Accepted: 15 October 2025
Published: 25 October 2025

Article / Original Paper

THE ROLE OF WOMEN IN THE SOCIOECONOMIC LIFE OF UZBEKISTAN AND ISSUES OF GENDER EQUALITY (HISTORICAL AND SOCIAL ANALYSIS. 1991–2025)

Djurayev Baxtiyor Rajaboyevich

Denov Institute of Entrepreneurship and Pedagogy
Scientific Researcher

Abstract. This article examines the role of women in the socioeconomic life of Uzbekistan and issues of gender equality. It describes the ongoing reforms and some challenges in entrepreneurship, women's participation in the farmers' movement, women's involvement in the sector, and women's employment. The article also focuses on women's activities in the mahalla, the role of women in youth education, their participation in sociopolitical processes, and measures taken to ensure equality between women and men.

Keywords: women, socioeconomic life, gender equality, mahalla, ideological education, employment, entrepreneurship, farming, reform, service sector, unemployment.

O'ZBEKISTON IJTIMOY-IQTISODIY HAYOTIDA AYOLLARNING O'RNI VA GENDER TENGLIGI MASALALARI (TARIXIY-IJTIMOYIY TAHLIL. 1991-2025-YY)

Djurayev Baxtiyor Rajaboyevich

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti
Ilmiy tadqiqotchisi

E-mail: baxtiyorjurayev1977@gmail.com

Annotatsiya. Maqolada O'zbekiston ijtimoiy-iqtisodiy hayotida ayollarning o'rni va gender tengligi masalalari yoritilgan. Unda ayniqsa tadbirkorlik, fermerlik harakatida ayollar ishtiroki, sohaga ayollarni jalb qilish, ayollar bandligini ta'minlash borasida amalga oshirilagan izchil islohotlar va ayrim muammolar bayon qilingan. Maqolada ayollarning mahalla faoliyati, yoshlar tarbiyasidagi o'rni, ijtimoiy-siyosiy jarayonlardagi ishtiroki hamda ayollar va erkaklar tengligini ta'minlash borasida amalga oshirilayotgan chora tadbirlarga ham e'tibor qaratilgan.

Kalit so'zlar: ayollar, ijtimoiy-iqtisodiy hayot, gender tenglik, mahalla, g'oyaviy tarbiya, bandlik, tadbirkorlik, fermerlik, islohot, xizmat ko'rsatish, ishsizlik.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5SI9Y2025N19>

Kirish. Mustaqillik yillaridan boshlab O'zbekiston jamiyatida ayollarning ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy hayotdagi o'rni yangi bosqichga ko'tarildi. Ayollarni davlat va jamiyat boshqaruvi tizimiga keng jalb etish, ularning tadbirkorlik, fermerlik va xizmat ko'rsatish sohalaridagi faolligini oshirish, bandligini ta'minlash hamda gender tengligini qaror toptirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi. So'nggi yillarda bu borada qabul qilingan qator normativ-huquqiy hujjatlar, xususan Prezident farmonlari va qarorlari, milliy strategiyalar hamda xalqaro majburiyatlar ayollarni har tomonlama qo'llab-quvvatlashning mustahkam huquqiy asosini yaratdi.

Mamlakat taraqqiyotining zamonaviy bosqichida gender tenglik nafaqat ijtimoiy adolat tamoyilining ifodasi, balki barqaror iqtisodiy rivojlanishning muhim omili sifatida qaralmoqda. Ayollarning mehnat bozoridagi o'рни, ularning iqtisodiy mustaqilligi, tadbirkorlik va boshqaruvdagi ishtiroki nafaqat oilaviy farovonlik, balki jamiyat barqarorligining kafolati sifatida e'tirof etilmoqda. Shu jihatdan, 1991–2025-yillar oralig'ida O'zbekistonda amalga oshirilgan ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar ayollarning faolligini oshirishga xizmat qilgani holda, ayrim tizimli muammolar hamon dolzarbligini saqlab qolmoqda.

Ushbu tadqiqotning maqsadi — mustaqillik davrida O'zbekiston ijtimoiy-iqtisodiy hayotida ayollarning o'рни, gender siyosati va tenglikni ta'minlashga qaratilgan islohotlarni tarixiy va ijtimoiy kontekstda tahlil qilish, mavjud natijalar va muammolarni aniqlashdan iborat.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Mavzu bo'yicha o'tkazilgan ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, mustaqillik yillarida ayollarning jamiyatdagi o'рни masalasi iqtisodchi, sotsiolog va tarixchi olimlarning izlanishlarida turlicha yondashuvlarda yoritilgan. Jumladan, A.V. Gonorskaya (2002) o'z tadqiqotida xotin-qizlarning bandligini nodavlat notijorat tashkilotlari faoliyati bilan bog'lab, ularning mehnat bozoridagi salohiyatini oshirish imkoniyatlarini tahlil qilgan. M.X. Shamsiyeva (2019) esa ayollarni ijtimoiy himoya qilishda davlat va NNTlarning o'рни, ularning hamkorlik mexanizmlari hamda natijadorlik ko'rsatkichlarini ochib bergan.

Milliy adabiyotlarda esa gender tenglik masalalari ko'proq huquqiy-siyosiy va ijtimoiy-ma'naviy kontekstda o'rganilgan (Quronov va boshqalar, 2009; Ubaydullayeva, 2006). Shu bilan birga, ayrim xorijiy manbalarda (BMT, UNDP, UN Women hisobotlari) O'zbekistonning gender tenglik bo'yicha xalqaro reytinglardagi o'рни, siyosiy vakillik darajasi va iqtisodiy faollik ko'rsatkichlari tahlil qilingan.

Metodologik jihatdan maqola tarixiy, ijtimoiy-tahliliy va statistik yondashuvlarga tayanadi. Tadqiqotda quyidagi metodlar qo'llanilgan:

- Tarixiy-komparativ metod — 1991–2025-yillar oralig'idagi gender siyosati bosqichlarini qiyosiy tahlil qilishda;
- Sotsiologik yondashuv — ayollarning jamiyatdagi faolligi, mahalla va oila institutlaridagi roli, bandlik holatini aniqlashda;
- Normativ-huquqiy tahlil — Prezident farmonlari, qarorlari hamda "O'zbekiston–2030 strategiyasi"da belgilangan gender siyosatini o'rganishda;
- Statistik tahlil — ayollar bandligi, tadbirkorlik va rahbarlik lavozimlaridagi ulushi bo'yicha raqamli ma'lumotlarni tahlil qilishda.

Ushbu metodlar yordamida ayollarning ijtimoiy-iqtisodiy hayotdagi ishtiroki bosqichma-bosqich tahlil qilinib, ularning jamiyatdagi mavqeyini oshirishdagi davlat siyosatining samaradorlik darajasi aniqlanadi.

Muhokama va natijalar. O'zbekistonda olib borilayotgan keng ko'lamli islohotlar natijasida ayollarning davlat va jamiyat hayotidagi faolligi va mavqeyi yildan-yilga ortib bormoqda. Bu jarayon Yangi O'zbekistonning zamonaviy qiyofasida yaqqol namoyon bo'lmoqda. Ayollarga hurmat va g'amxo'rlik ko'rsatish esa xalqimizning ezgu va olijanob qadriyatlaridan biri hisoblanadi. Xotin-qizlarning jamiyatdagi o'rnini mustahkamlash yo'lida amalga oshirilayotgan izchil va asosli islohotlar ushbu qadriyatlarning amaliy ifodasidir. O'zbek

xalqining milliy mentalitetida esa jamiyatdagi ijtimoiy-ma'naviy muhitning barqarorligi va taraqqiyoti, avvalo, ayollarga bo'lgan munosabat orqali baholanishi bejiz emas.

Bu borada ayniqsa 2018-yil 3-fevralda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash va oila institutini mustahkamlash sohasidagi faoliyatni tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" gi Farmoni va 2025-yil 14-martdagi "Oila va xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" gi Qarori ayollarning davlat va jamiyat hayotidagi o'rnini har tomonlama qo'llab quvvatlashga xizmat qildi [1].

Agar mustaqillik yillari tarixiga e'tibor qaratilsa, O'zbekiston mustaqilligining ilk damlarida, ya'ni 1991-yilda xalq xo'jaligi og'ir mehnatida ayollarning bandligi 47% ni tashkil etgan bo'lsa, 2000-yilga kelib bu ko'rsatkich 42, 5% ga qisqargan[2, B. 52]. Ya'ni, ayollar o'sha paytdagi qo'l mehnatidan keyinchalik xizmat ko'rsatish, boshqaruv, tadbirkorlik, fermerlik harakati, agrar sohalarga kirib borganlar. Ya'ni, ular faoliyati kengayib, turli sohalardagi nufuzi ortgan. Turli sohalar rivojida ayollarning o'rne xususida mamlakat Prezidenti Shavkat Mirziyoyev qayd etganidek, O'zbekiston Qahramonlari fidoyi ayollar Xalchaxon Mirzayeva, Patilaxon Ergasheva, Siyosatxon Abdullayeva, Muyassar Temirova, Martiya Rahmatova barchaga o'rnak va namuna bo'lib kelmoqdalar. Ayniqsa davlat boshqaruvi, tadbirkorlik, qishloq xo'jaligi sohalari va ishlab chiqarishda ayollarning o'rne baland ekanligi fikrimizning yaqqol tasdig'idir.

Yangi O'zbekistonda 2017-yildan e'tiboran yilga kelib ayollar faoliyati taraqqiyotning yangi bosqichiga kirdi. Bunda bu borada ko'plab normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilindi. Ular orasida eng yangi hujjatlardan biri O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 14-martdagi "Oila va xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" gi Qarori muhim ahamiyat kasb etdi[3]. Ushbu qaror asosida 2025-yilda xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlashning asosiy maqsadli ko'rsatkichlari etib quyidagilar belgilandi:

- (a) 2 million nafar xotin-qizlarning bandligini ta'minlash;
- (b) 250 ming nafar xotin-qizlarni kasb-hunar va tadbirkorlikka o'qitish;
- (v) 250 ming nafar xotin-qizlarni oliy ta'lim bilan qamrab olish;
- (g) 50 ming nafar ehtiyojmand xotin-qizlarni sanatoriylarda sog'lomlashtirish hamda ularda tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish masalalari belgilandi.

2000-yilning ikkinchi yarmidan boshlab xotin-qizlarga diniy bilimlar va milliy diniy an'analar asosini egallashda yordam ko'rsatish, xotin – qizlarni diniy bag'rikenglik, barcha boshqa diniy konfessiyalarga hurmat bilan munosabatda bo'lish ruhida tarbiyalash, jamiyatda diniy va dunyoviy qarashlar qarama – qarshiligiga yo'l qo'ymaslik, diniy ekstremizm va aqidaparastlikning mamlakatimizdagi osoyishta hayot va ijtimoiy siyosiy barqarorlikni buzishga qaratilgan, g'ayriinsoniy, zararli g'oyalarning jamiyatda tarqalishiga qarshi kurashish masalalariga alohida e'tibor qaratila boshlandi [4, 5-6. b].

Shu yo'nalishda hududlarda "Mahalla fuqarolar yig'inining diniy ma'rifat hamda ma'naviy-axloqiy masalalari bo'yicha maslahatchilari" lavozimi joriy etilgan edi. Ushbu lavozimga aholining hurmat-e'tiboriga sazovor, milliy va diniy an'analar, urf-odatlar borasida boy tajribaga ega, o'z xulqi bilan boshqalarga namuna bo'la oladigan, aholiga yaqin ayollarni tayinlash belgilangan.

Ya'ni, mahalla raisi maslahatchisi lavozimining maqsadi quyidagilardan iborat bo'ldi:

-mahalla hududidagi aholi, birinchi navbatda, yoshlar ongida sog'lom turmush tarzini qaror toptirish;

- namunali, milliy, diniy an'analar hamda urf-odatlarini saqlash va rivojlantirish;

- jamiyatda ma'naviy muhit barqarorligini hamda millatlararo do'stlik va hamjihatlik ishlarini tizimli tarzda amalga oshirish kabilar[5].

Bu borada O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 23-oktyabr 2008-yildagi 17-26-68-son "Diniy ekstremizm va missionerlikning oldini olish yuzasidan 2008-2009-yillarga mo'ljallangan idoralararo chora- tadbirlar rejasi" ham muhim qadam bo'ldi. Unda "yoshlarga diniy bilimlar va milliy-diniy an'analar asoslarini egallashda yordam ko'rsatish, ularni diniy bag'rikenglik, barcha boshqa diniy konfessiyalarga hurmat bilan munosabatda bo'lish ruhida tarbiyalash, jamiyatda diniy va dunyoviy qarashlar qarama-qarshiligiga yo'l qo'ymaslik, diniy ekstremizm va aqidaparastlikning mamlakatimizdagi osoyishta hayot va ijtimoiy siyosiy barqarorlikni buzishga qaratilgan, g'ayriinsoniy, zararli g'oyalarning jamiyatda tarqalishiga qarshi kurashish" davlat va nodavlat tashkilotlariga alohida vazifa sifatida yuklatildi.

Ayollarga hurmat va e'tibor ko'rsatish xalqimizning ezgu va olijanob fazilatlaridan biri sifatida e'tirof etilib, ayniqsa mahalla darajasida xotin-qizlarning jamiyatdagi o'rni va mavqeini mustahkamlash yo'lida davlat miqyosida tarixiy ahamiyatga ega ishlar amalga oshirilmoqda. Bu esa olib borilayotgan islohotlarning chuqur hayotiy asosga ega ekanini ko'rsatadi. Jamiyatdagi siyosiy, ijtimoiy va ma'naviy muhitning barqarorligi hamda taraqqiyoti ko'p hollarda ayollarga va oilaga bo'lgan munosabat darajasi bilan belgilanayotgani bejiz emas.

Mahallada ma'naviy-g'oyaviy tarbiya ishlarini tashkil etish va unga doir chora-tadbirlar ishlab chiqishda, yoshlar orasida mafkuraviy profilaktika olib borishda ayollarning roli alohida ahamiyatga ega. Xususan, bu borada O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2004-yil 25-maydagi "O'zbekiston Respublikasi Xotin-qizlar qo'mitasi faoliyatini qo'llab-quvvatlash borasidagi qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida"gi 3434-sonli Farmoni, Vazirlar Mahkamasining mazkur Farmon ijrosini ta'minlash chora-tadbirlari dasturi to'g'risidagi 2004-yil 29-iyundagi 299-sonli qarorida "Xotin-qizlarga diniy bilimlar va milliy diniy an'analar asosini egallashda yordam ko'rsatish, xotin - qizlarni diniy bag'rikenglik, barcha boshqa diniy konfessiyalarga hurmat bilan munosabatda bo'lish ruhida tarbiyalash, jamiyatda diniy va dunyoviy qarashlar qarama - qarshiligiga yo'l qo'ymaslik, diniy ekstremizm va aqidaparastlikning mamlakatimizdagi osoyishta hayot va ijtimoiy siyosiy barqarorlikni buzishga qaratilgan, g'ayriinsoniy, zararli g'oyalarning jamiyatda tarqalishiga qarshi kurashish" vazifalari belgilangan[4, 5-6. b].

Mazkur qaror va uning ijrosini ta'minlashga qaratilgan tashkiliy hamda targ'ibotga oid chora-tadbirlar Dasturida belgilangan vazifalarni amalga oshirish maqsadida joylarda "Mahalla fuqarolar yig'inining diniy ma'rifat va ma'naviy-axloqiy masalalari bo'yicha maslahatchilari" lavozimi joriy etilishi belgilandi. Ushbu lavozimga esa aholining hurmat va ishonchiga sazovor bo'lgan, milliy va diniy an'analar, urf-odatlar borasida boy tajribaga ega, shuningdek, o'z fazilati bilan boshqalarga namuna bo'la oladigan ayollarni tayinlash ko'zda tutilgan.

Ya'ni, mahalla raisi maslahatchisi lavozimining maqsadi quyidagilardan iborat bo'ldi: fuqarolar yig'ini hududidagi aholi, birinchi navbatda, yoshlarda sog'lom turmush tarzini qaror toptirish, ibratli milliy, diniy an'analar hamda urf-odatlarini saqlash va rivojlantirish, ma'naviy

muhit barqarorligini hamda millatlararo do'stlik va hamjihatlik ishlarini tizimli tarzda amalga oshirish maslahatchi faoliyatining asosini tashkil qiladi [5].

Yaqin tariximizda xotin-qizlarni ish bilan ta'minlash, ularning ish sharoitlarini yaxshilash, qulay bo'lgan mehnat turlari, ya'ni kasanachilikni rivojlantirish borasida ma'lum darajada tajriba to'plandi. Bundan tashqari xotin-qizlar o'rtasida tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish yuzasidan Respublika xotin-qizlar qo'mitasi, Respublika "Tadbirkor ayol" uyushmasi bilan hamkorlikda ish olib borilishi natijasida 2000-yilga kelib tadbirkor ayollar soni 20 mingdan ortgan, mazkur uyushma tashkil topgandan 2010-yilgacha 18 ming nafardan ziyod xotin-qizga biznes yuritish asoslari o'rgatilib, avval ishsiz bo'lgan 12 ming nafar xotin-qizning kasb-hunar egallashiga ko'mak berilgan[6, b. 17].

"Tadbirkor ayol" Assosiatsiyasi va uning hududiy bo'limlari tomonidan ayollarni ish bilan ta'minlash borasida 2000-yilda Andijon viloyati bo'limida 1000 nafar ayol kasblari bo'yicha qayta tayyorgarlikdan o'tkazilib, 3000 ayol ishga joylashtirilgan va 50 kishi o'zlarining tadbirkorlik faoliyatini boshlaganlar. Buxoro viloyati bo'limida 222 ishchi o'rni yaratilib, 120 nafar ayol ish bilan ta'minlangan, 90 ta ayolning mustaqil ish faoliyati bilan band bo'lishiga ko'maklashildi. Qashqadaryo viloyati bo'limida 1500 ayolga o'zlarining tadbirkorlik faoliyatlarini boshlashlariga ko'mak berildi, 500 nafar ayol esa kasbga qayta tayyorgarlikdan o'tib va malakalarini oshirganlar. Xorazm viloyati bo'limida 240 ishchi o'rin tashkil etildi va 150 nafar ayol ishga joylashtirilgan, 300 ayol kasbga qayta tayyorlangan.

Umuman, 1991-2009-yillar oralig'ida respublikada tadbirkor ayollar 120 mingdan ortiq kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini boshqarganlar[7, 174-175 b]. Bu shubhasiz, respublika ichki bozorini mahsulotlar bilan to'ldirish, shu bilan birga ayollarga yangi ish o'rinlarini yaratish borasida talay ijobiy ishlar amalga oshirib kelinganligini ko'rsatdi. Mustaqillik yillarida qishloq xo'jaligini modernizatsiya qilish, texnik va texnologik yangilashda ayollar boshqaruvi muhim ahamiyatga ega bo'lmoqda. Shu yo'nalishda, 2012-yil 22-oktyabrda qabul qilingan "O'zbekistonda fermerlik faoliyatini tashkil qilishni yanada takomillashtirish va uni rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Prezident Farmoni fermerlik harakatini rivojlantirishda ayollarning ishtirokini kuchaytirish hamda bu jarayonda demokratik tamoyillarga asoslangan samarali boshqaruv tizimini shakllantirish zarurligini belgilab berib, muhim siyosiy va amaliy ahamiyat kasb etdi.

Farmonda ta'kidlaganidek, mamlakatimizda fermerlik harakati qishloq xo'jaligi mahsulotlarining asosiy ishlab chiqaruvchisiga hamda agrar sohani va u bilan bog'liq bo'lgan boshqa tarmoqlarni hamda ishlab chiqarishni yanada rivojlantirish, shuningdek, aholining turmush darajasi va sifatini oshirish uchun mas'uliyatini o'z zimmasiga olishga qodir bo'lgan ayollar jamiyatimizda yetakchi kuchga aylanib borayotganligi uqtirilgan. Keyingi yillarda mamlakatda ayollarning davlat va jamiyat boshqaruvidagi faoliyati, ayniqsa iqtisodiy va siyosiy faolligini oshirish masalasida ham ancha o'sishga erishilgan. Masalan, bugungi kunda O'rganish natijalari mamlakatimizda tuzilmaviy va institutsional o'zgarishlar izchil davom etayotganini, gender tenglik sohasidagi qonunchilik takomillashtirilayotganini, xotin-qizlarning ijtimoiy-siyosiy hayotdagi o'rni va mavqeyi ortib borayotganini tasdiqlaydi.

Agar raqamlarga murojaat qilinsa 2024-yil 1-yanvargacha siyosiy partiyalarda xotin-qizlar ulushi 47 foizga, oliy ta'limda 40 foizga, tadbirkorlik faoliyatida esa 37 foizga yetdi. Rahbar lavozimlarda ishlayotgan ayollar ulushi — 33 foiz. Bugungi kunda 2 mingga yaqin davlat va jamoat tashkilotlariga ayollar rahbarlik qilmoqda. Bundan tashqari, mamlakat

Senatini ayol kishi boshqarmoqda. 2021-yilda O'zbekiston tarixida birinchi marta milliy parlamentdagi xotin-qizlar soni qariyb 32 foizga yetdi (deyarli ikki baravar o'sgan). Ushbu ko'rsatkich bo'yicha dunyodagi 190 ta parlament orasida 37-o'ringa ko'tarilganining o'ziyoq ayollarning davlat va jamiyat hayotidagi o'rni ortib borayotganligini tasdiqlaydi [8].

Ayollarga e'tibor, ularni e'zozlash, ehtirom ko'rsatish o'zbek xalqiga xos olijanob xususiyatlardan biridir. Shu ma'noda, O'zbekistonda xotin-qizlarning jamiyatdagi o'rni va mavqeyini mustahkamlash borasida davlat ahamiyatiga molik tarixiy ishlar amalga oshirilayotgani chuqur hayotiy asosga ega. Jamiyatda siyosiy, ijtimoiy-ma'naviy muhit barqarorligi va taraqqiyoti ko'p jihatdan ayollarga, oilaga bo'lgan munosabat va e'tibor bilan belgilanishi bejiz emas.

Tadqiqotchilarning qayd etishicha, respublikamizning ayrim kasb-hunar kollejlari bitiruvchi qizlari orasida o'tkazilgan ijtimoiy so'rovnoma asosida o'qishni bitirib ushbu sohada ishlashini, ya'ni fermer bo'lishni ayrim qizlar istaydilar, biroq mehnatning bu turiga intiluvchilar ulushi uncha ko'p emas: yigitlarda- 16,9%, qizlarda-6,4 %. Boshqacha aytganda, hozirgi davr qishloq yoshlari mehnatning qishloq xo'jaligi turiga qiziqishni yo'qotmoqdalar. O'qishni davom ettirishni xohlaydigan o'quvchilar orasida agronom bo'lishni istaydigan yigitlar hammasi bo'lib 33 nafar ekanligi (5,4 %), qizlardan birortasida bunday kasbga intilish yo'qligi buning isboti hisoblanishini hal etilishi lozim bo'lgan muammolardan biridir [9, b. 72-73].

Prezident Shavkat Mirziyoyev gender tenglik borasida Oliy Majlis Senatidagi nutqida kishilar ongidagi mavjud milliy stereotiplar xususida gapirib, sharq ayolini avvalambor ona, oila degan muqaddas qo'rg'onning qo'riqchisi sifatida hurmat qilmog'imiz to'g'ri bo'lishini, ammo har bir ayol jamiyat va davlatning oddiy bir kuzatuvchisi emas, balki mamlakatimizda amalga oshirilayotgan barcha izchil demokratik islohotlarning faol va tashabbuskor ishtirokchisi ham bo'lishi kerakligini uqdirgan edi. Shu kuni Prezidentning taklifiga binoan, mamlakat tarixida ilk bor Senat raisligiga ayol kishi saylandi [10]. So'nggi yillarda respublikamizda gender tenglik masalasiga bag'ishlangan 25 ta qonun qabul qilindi. Mamlakat tarixida birinchi bor milliy Parlamentdagi xotin-qizlar soni oshib, ular BMT tomonidan belgilangan tavsiyalarga mos darajaga yetdi.

O'zbekiston Respublikasining "O'zbekiston-2030 strategiyasi" da 25-maqsadda ayollar gender tengligi masalasi borasida alohida masalalar mavjud [11]. Strategiyada belgilab berilgan vazifalar ijrosini ta'minlash yuzasidan "Ayollar qanoti" tomonidan 2024-yil davomida 3 500 ta tadbir tashkil etilib, ularda 260 mingdan ortiq xotin-qiz qamrab olindi. 2024-yilda Oliy Majlis Qonunchilik palatasiga bo'lib o'tgan saylov natijasiga ko'ra, parlament quyi palatasiga O'zLiDePdan saylangan 64 nafar deputatdan 24 nafarini, ya'ni 38 foizini ayollar tashkil etadi. Mahalliy Kengashlarga saylangan 1875 nafar deputatdan 473 nafari xotin-qizlardan iborat. Shulardan, 68 nafari viloyat va Toshkent shahar Kengashlariga, 405 nafari tuman (shahar) Kengashlariga saylandi. Shu yili "Ayollar qanoti" tomonidan 20 ga yaqin loyihalar amalga oshirildi. Xususan, "Bunyodkor ayollar", "Sog'lom oila – mustahkam oila", "Farovon oila", "Namunali tomorqachi ayol – farovonlik bunyodkori", "Bir deputat – yuz ayolga ko'makchi!" loyihalari hamda "Ishbilarmon ayol" ko'rik-tanlovi, "O'zLiDeP ayollari – Yangi O'zbekiston bunyodkori!" loyihalari ana shular jumlasidandir [12].

Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasining 69-maqsadi «Xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash, ularning jamiyat hayotidagi faol ishtirokini ta'minlash», deb nomlanib, unda keyingi besh yil ichida amalga oshirilishi zarur bo'lgan ustuvor masalalar belgilandi. Ushbu

strategik dasturlarda belgilangan jamiyatimizda xotin-qizlarga nisbatan bo'layotgan tazyiq va zo'ravonliklarga nisbatan murosasiz bo'lish, ularning huquqlari manfaatlarini ta'minlash, gender tenglik siyosatini izchil davom ettirish, xotin-qizlarning turli yo'nalishlardagi faolligini oshirish, xotin-qizlarning ta'limning barcha ko'rinishlarida va kasb olishlari uchun munosib shart-sharoitlar yaratish, ayollar tadbirkorligini kengaytirish masalalari ustuvor ahamiyat kasb etishini anglatadi. Respublikamizning barcha hududlarida, ayniqsa, qishloq hududlarida xotin-qizlarga berilayotgan xizmatlar, ayniqsa tibbiy-ijtimoiy xizmatlar turlarini yanada kengaytirish, ular orasida sog'lom turmush tarzini shakllantirishga oid ishlar samaradorligini oshirish belgilangan[13].

Umuman olganda, jamiyatda ayollarga berilayotgan katta e'tibor tufayli bugungi kunda ularni nafaqat ijtimoiy himoya qilish, balki davlat va jamiyat boshqaruvida faol qatnashishini ta'minlash, shuningdek ishlab chiqarish, ayniqsa qishloq xo'jaligi sohalarida ularning ishtirokini kengaytirish va samarali foydalanish ko'zda tutilmoqda. Xulosa qilib aytganda, mustaqillikning dastlabki kunlaridan boshlab jamiyatimizda ayollarga nisbatan hurmat va e'tibor tobora oshib, ayniqsa tadbirkorlik, bandlik va agrar soha boshqaruvida ayollarning o'rni ancha mustahkamlandi. Shunga qaramay, mamlakatda xotin-qizlarning jamiyat va davlat boshqaruvidagi mavqeini yanada oshirish uchun hali ko'p ishlar qilinishi, ko'plab muammolar hal qilinishi lozim. Bunga ayollarning turli sohalaridagi ishtirokini kengaytirish, ularga kredit va mikrocredit berishda imtiyozlar taqdim etish hamda xavfsiz va munosib mehnat sharoitlarini yaratish kiradi.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda so'nggi o'ttiz yildan ortiq davr mobaynida gender tengligini ta'minlash va ayollarning iqtisodiy faolligini oshirish yo'lida sezilarli yutuqlarga erishildi. Ayollar bandligini oshirish, ularni tadbirkorlikka jalb etish, oila va mahalla institutlari faoliyatida faol ishtirokini ta'minlashga qaratilgan siyosiy va ijtimoiy islohotlar jamiyat taraqqiyotiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Biroq ayrim tizimli muammolar — ayollarning qishloq xo'jaligida yetarlicha ishtirok etmasligi, ayrim hududlarda bandlik imkoniyatlarining cheklanganligi, rahbarlik lavozimlarida ayollar ulushining pastligi kabi masalalar o'z dolzarbligini saqlab qolmoqda.

Shu boisdan, kelgusida quyidagi yo'nalishlarga alohida e'tibor qaratish lozim:

1. Ayollar tadbirkorligini rivojlantirish uchun moliyaviy imtiyozlar va kredit resurslaridan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish;
2. Qishloq joylarda ayollar bandligini oshirishga qaratilgan infratuzilma loyihalarini kengaytirish;
3. Gender tenglik siyosatini ta'lim tizimiga, ayniqsa yoshlar tarbiyasiga chuqur integratsiya qilish;
4. Ayollarni siyosiy va boshqaruv lavozimlarida qo'llab-quvvatlash bo'yicha institutsional mexanizmlarni mustahkamlash.

Umuman, yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasida ko'rsatilganidek, xotin-qizlarning davlat va jamiyatdagi roli va mavqeini kuchaytirish hamda ularning iqtisodiy mustaqilligini ta'minlash mamlakatning barqaror rivojlanishida muhim ijtimoiy-iqtisodiy omil sifatida o'z ifodasini topmoqda.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 14-martdagi "Oila va xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" gi

- Qarori. (Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 17.03.2025-y., 07/25/103/0244-son; 12.05.2025-y., 06/25/84/0432-son)
2. Гонорская А.В Обеспечение занятости трудовых ресурсов Республики Узбекистан с использованием потенциала негосударственных некоммерческих организаций (На примере женской занятости). Дисс. на соискание ученой степени кандидата экономических наук. Т., 2002. - С 52.
 3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Jamiyatda ijtimoiy-ma'naviy muhitni sog'lomlashtirish, mahalla institutini yanada qo'llab quvvatlash hamda oila va xotin-qizlar bilan ishlash tizimini yangi darajaga olib chiqish chora-tadbirlari to'g'risida" gi farmoni. "Xalq so'zi", 2020-yil 20-fevral, №37.
 4. Quronov M va boshqalar. Mahallada g'oyaviy targ'ibot. -Toshkent ., 2009.-B. 5-6.
 5. Fuqarolar yig'inlarining diniy ma'rifat va ma'naviy-axloqiy tarbiya masalalari buyicha maslahatchisi faoliyati to'g'risidagi Namunaviy Nizom. -Toshkent., 2005
 6. Shamsiyeva M. X. O'zbekistonda xotin-qizlarni ijtimoiy himoya qilishda davlat va nodavlat notijorat tashkilotlarning o'rni (1991-2010 yy). tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (phd) dissertatsiyasi Avtoreferati. T., 2019.17-bet.
 7. Годовой обзор состояния экономики и основных направлений внешнеэкономической деятельности Республики Узбекистан за 2016 год.// Торговое представительство Российской Федерации в Республике Узбекистан. Ташкент., 2017. С 174-175.
 8. <https://yuz.uz/news/davlat-boshqaruvidagi-top-40-rahbar-ayollar-reytingi-yangilandi>
 9. Ubaydullayeva R, Ata-Mirzayev O, Umarova N. O'zbekiston demografik jarayonlari va aholi bandligi. (ilmiy-o'quv qo'llanma). T., 2006. 72-73 betlar.
 10. <https://strategy.uz.index.php?news=745>
 11. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston-2030 strategiyasi" to'g'risidagi Farmoni. Xalq so'zi. 12. 09. 2023.№ 190.
 12. <https://uzlidep.uz/uz/leads/ayollar-qanoti-2024> y
 13. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni. // Yangi O'zbekiston . № 22. 1-fevral.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/9 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).